

altså er i en anden tidsalder, end vi var bare for 20 eller bare for 10 år siden.

Der er mange af de bemærkninger, som står i forslag nr. B 35, som vi fra radikal side er enige i, f.eks. står der, at det er vigtigt, at man har en demokratisk kontrol af dette organ. Det er også vigtigt at bemærke, at Kontroludvalget, som det hedder, jo ikke har haft mange muligheder for kontrol, men har haft en form for opfølgende funktion, hvor de ikke har kunnet gå nogle steder hen med deres observationer og i meget høj grad har følt sig impotent i forhold til den opgave, de mente at have. Vi er derfor fra radikal side meget godt tilfreds med, at der nu kommer et initiativ fra justitsministerens side, hvor justitsministeren sammen med Folketingets partier skal udarbejde nye retningslinjer for, hvordan et sådant kontroludvalg skal kunne fungere.

Men jeg må sige, at jeg som flere tidligere ordførere også er dybt forurolet over de ting, som SF foreslår i det her forslag. Jeg kan ikke forstå, at det kan være meningen for et kontroludvalg, som ligner det, vi har i øjeblikket, altså et parlamentarisk kontroludvalg, at man skal behandle klager fra folk. Det kan heller ikke være meningen, at man skal kunne rejse strafesager. Det er en helt forkert funktion for et sådant kontroludvalg, i hvert fald sådan som jeg opfatter det, der skal foregå her i Folketinget.

Der er i bemærkningerne betragtninger, som vi kan lade os inspirere af i det arbejde, vi skal i gang med her over sommeren, for at få en ny konstruktion af Folketingets kontrol med efterretningstjenesterne, for en sådan kontrol er nødvendig. Den er også meget vigtig, og det er vigtigt, at vi har en tillid til, at efterretningstjenesterne følger nogle regler.

Når jeg har sagt det, vil jeg også nok sige, at det er lidt rystende at opdage, hvor få regler der egentlig har været for efterretningstjenesternes virksomhed. Det er bl.a. derfor, vi skal til at lave nogle regler, sådan at vi kan kontrollere, om de bliver overtrådt. Hvis der ikke er nogle regler, så er der jo fuldstændig frit spil, og det er dér, vi har sammenstødet mellem grundlovens frihedsrettigheder og de ønsker, som samfundsmagten eller ordensmagten måtte have for at kunne holde øje med alle og enhver.

Derfor ser Det Radikale Venstre frem til de bebudede drøftelser mellem partierne og justitsministeren om en ny konstruktion for Kontroludvalget. Vi kan ikke i sin helhed støtte

SF's forslag, men vil meget gerne lade os inspirere af enkelte af elementerne.

Søren Søndergaard (EL):

»Ethvert demokratisk samfund har brug for en efterretningstjeneste«. Sådan hed det i regeringsgrundlaget »Godt på vej« fra marts 1998. Jeg har tygget en del på den sætning, siden jeg læste den, for umiddelbart lyder den jo indlysende, men spørgsmålet er: Hvad betyder den? Hvorfor hedder sætningen f.eks. ikke: »Ethvert samfund har brug for en efterretningstjeneste«? Har et demokratisk samfund mere brug for en efterretningstjeneste, end et diktatur har? Det er i hvert fald en konstatering, som ikke ligefrem udspringer af historiske erfaringer. Vi kan bare tænke på KGB, Gestapo, Stasi, SAWAK, osv., osv.

Diktaturer har så sandelig også brug for efterretningstjenester. Ja, faktisk vil jeg vove den påstand, at diktaturer har mere brug for efterretningstjenester end demokratiske samfund. Diktaturer skal nemlig ikke bare beskytte sig mod spioner fra fremmede magter og mod terrorister, de skal også beskytte sig mod deres egen befolkning som sådan.

Derfor vil jeg tillade mig at komme med den generelle påstand, at jo mere diktatorisk et samfund er, desto større er efterretningstjenesten, desto større efterretningstjeneste har det brug for; og jo mere demokratisk et samfund er, desto mindre efterretningstjeneste har det brug for.

I virkeligheden skal den noget uklare sætning i regeringsgrundlaget måske dække over den kendsgerning, at der faktisk er en indbygget modsætning mellem på den ene side et demokrati, som netop kræver åbenhed, gennemsækelighed og medbestemmelse, og på den anden side efterretningsevne, som i sin natur bygger på lukkethed, uigennemskuelighed og ordrer oppefra og ned. Derfor giver historien også talrige eksempler på, at en efterretningstjeneste i et demokratisk samfund har udviklet sig som en kræftbyld og undermineret befolkningens grundlovssikrede demokratiske rettigheder.

Også i Danmark har vi set eksempler på, at efterretningstjenesterne har fungeret som udenomparlamentariske autonome grupper, som på statsmagtens vegne har handlet uden om den lovligt valgte regering. Hele Hans Hetlersagen i 1970'erne er vel – i hvert fald indtil nu – det bedst belyste eksempel på, at efterretningstjenesterne ikke nødvendigvis er demokratiets for-